

Vergaderjaar 2008–2009

31 973

Besluit van 18 mei 2009 houdende vaststelling van kerndoelen voor het speciaal onderwijs (Besluit kerndoelen WEC)

Nr. 2

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 24 juni 2009

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap¹ hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de minister en de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, S. A. M. Dijkma, van 2 juni 2009 inzake het Besluit van 18 mei 2009 houdende vaststelling van kerndoelen voor het speciaal onderwijs (Besluit kerndoelen WEC) (Kamerstuk 31 973, nr. 1). Bij brief van 24 juni 2009 heeft de staatssecretaris deze beantwoord. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Van Bochove

Adjunct-griffier van de commissie,
Bošnjaković-van Bommel

¹ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Depla (PvdA), Remkes (VVD), Van Bochove (CDA), voorzitter, Joldersma (CDA), De Vries (CDA), Van Vroonhoven-Kok (CDA), Van Dijk (CDA), Leerdam (PvdA), Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD), Kraneveldt-van der Veen (PvdA), Roefs (PvdA), ondervoorzitter, Verdonk (Verdonk), Van Leeuwen (SP), Biskop (CDA), Bosma (PVV), Pechtold (D66), Zijlstra (VVD), Langkamp (SP), Van Dijk (SP), Besselink (PvdA), Ouwehand (PvdD), Dibi (GL), Anker (CU) en Smits (SP).

Plv. leden: Van der Staaij (SGP), Gill'ard (PvdA), Van Miltenburg (VVD), Atsma (CDA), Ferrier (CDA), Sterk (CDA), Vietsch (CDA), Schinkelshoek (CDA), Jacobi (PvdA), Elias (VVD), Timmer (PvdA), Van Dam (PvdA), Van der Burg (VVD), Gesthuizen (SP), Jonker (CDA), Fritsma (PVV), Van der Ham (D66), Ten Broeke (VVD), Van Bommel (SP), Leijten (SP), Bouchibti (PvdA), Thieme (PvdD), Peters (GL), Ortega-Martijn (CU) en Gerkens (SP).

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

De leden van de CDA-fractie leden hebben met belangstelling kennisgenomen van de voorhang van het besluit van 18 mei 2009, houdende vaststelling van kerndoelen voor het speciaal onderwijs.

De leden vinden het een goede zaak dat er nu kerndoelen vastgesteld worden voor speciaal onderwijs. Alhoewel de kerndoelen zoveel mogelijk trachten aan te sluiten bij de kerndoelen voor het reguliere basisonderwijs is het belangrijk dat deze zijn aangepast voor de doelgroep. Het gaat er immers om, om kwalitatief goed onderwijs te leveren dat er van meet af aan op gericht is leerlingen de kans te geven hun talenten te ontwikkelen met als uiteindelijk doel: meedoen in de samenleving. Vooraf bepaalde, algemene deugdelijkheidseisen spelen hierbij, net als in het reguliere onderwijs, een belangrijke rol. Ook verwachten deze leden dat de invoering van kerndoelen in het speciaal onderwijs een positief effect zal hebben op zowel de kwaliteit van onderwijs als de doorstroom naar het regulier (voortgezet) onderwijs.

Onduidelijk blijft nog wel welke kerndoelen er nu gelden voor leerlingen die met leerlinggebonden financiering (lgf) in het reguliere onderwijs zitten. De hier genoemde doelen kunnen als vervangende doelen gelden in het reguliere onderwijs, conform artikel 8, zesde lid van de WPO. Toch is nog niet duidelijk onder welke omstandigheden wel en welke niet en welke ruimte scholen daarbij gelaten wordt. Graag ontvangen deze leden een reactie. Daarnaast vragen de leden of het streven van de bewindspersonen is om zoveel mogelijk tot afstemming te komen met kerndoelen voor het reguliere en het speciaal onderwijs.

De leden merken ten aanzien van leerlingen in cluster 2 op dat in een specifiek kerndoel (nr. 55) wordt gesteld dat voor wat betreft oriëntatie op jezelf en de wereld er gebruik gemaakt moet worden van «organisaties en personen die belangrijk zijn voor de dovensgemeenschap en het culturele erfgoed van doven.» Waarom geldt dat niet voor leerlingen in andere clusters, zeker cluster 1, zo vragen deze leden.

Een algemeen punt van zorg voor deze leden is de overgang en aansluiting tussen de verschillende leersituaties: van primair onderwijs (po) naar voortgezet onderwijs (vo) en later naar beroeps- of hoger onderwijs. Het ontbreken van kerndoelen in het voortgezet speciaal onderwijs lijkt deze leden dan ook een kwalijke zaak. Volgens de bewindspersonen worden die meegenomen in het kader van passend onderwijs. Er mag, aldus deze leden, vanuit worden gegaan dat in passend onderwijs alle doelen worden meegenomen en nader uitgewerkt, maar naar de mening van deze leden is dat iets anders dan het formuleren van kerndoelen voor voortgezet speciaal onderwijs, waarbij afstemming tussen kerndoelen po en vo voor een betere aansluiting zou kunnen zorgen. Graag ontvangen zij een reactie.

Ten aanzien van de invoering op basis van concrete handelingsplannen wordt er alleen melding gemaakt van de ondersteuning van de Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) voor zeer moeilijk lerende (zml) leerlingen. Is er geen behoefte aan handelingsplannen bij andere vormen van speciaal onderwijs en bestaat de mogelijkheid om scholen die zelf met alternatieve manieren komen om de kerndoelen effectief in te voeren, hoe worden die dan gewaardeerd en is er voorzien in wijzen waarop ook andere scholen van die opgedane ervaringen kennis nemen, zo vragen deze leden.

Alles staat of valt met de concretisering van de kerndoelen en de communicatie over de kerndoelen naar de scholen. Hoe gaat dit bewerkstelligd worden? Voor 2008 is er een budget beschikbaar van 50 000 euro voor communicatie over de kerndoelen. Op grond waarvan is dat bedrag bepaald? Hoeveel budget is er voor deze communicatie in 2009 en daarna, zo vragen deze leden.

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het besluit kerndoelen voor het speciaal onderwijs. Zij hechten eraan dat kinderen in het speciaal onderwijs niet alleen worden opgevangen, maar dat ze onderwijs op maat krijgen, waarbij ze dingen leren, die hen helpen om in hun latere leven zoveel mogelijk een zelfstandig bestaan te kunnen leiden. Wat dat betreft, is het niet wenselijk om met kerndoelen te werken die voor de betrokken groepen kinderen niet realistisch zijn, maar evenmin is het wenselijk dat het speciaal onderwijs het zonder kerndoelen stelt. De leden juichen toe dat er nu eindelijk een eerste generatie kerndoelen gaat gelden.

De leden van de SP-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het besluit houdende de vaststelling van kerndoelen voor het speciaal onderwijs van 18 mei jongstleden. Bij deze leden zijn wel een aantal vragen. Ten eerste willen de leden weten welke rol de scholen hebben vervuld bij de totstandkoming van de kerndoelen. Deze leden vinden het van belang dat kerndoelen realistisch en uitvoerbaar zijn en dat deze kunnen rekenen op draagvlak bij de professionals. Uit wie bestaat «het veld» waarmee is gesproken? Wat waren de kritische op- en aanmerkingen van de geraadpleegde organisaties? Is er voldoende ruimte en tijd voor scholen de kerndoelen te implementeren? Zijn scholen erop voorbereid om de kerndoelen vanaf 1 augustus te gebruiken? Zijn scholen in staat met de kerndoelen aan het werk te gaan? Wat verandert er door de kerndoelen in de onderwijspraktijk op scholen? Verwachten de bewindspersonen veranderingen in het onderwijskundig proces? Zo ja, welke? Welke consequenties hebben de kerndoelen voor het onderwijs aan zeer laag functionerende kinderen? Zijn de kerndoelen toereikend voor deze doelgroep? Worden door de invoering van deze kerndoelen nieuwe onderdelen aan het curriculum toegevoegd die er daarvoor niet in zaten? Zo ja, welke? Wat is hiervoor de reden? En: hoe verhouden de kerndoelen voor het speciaal onderwijs zich tot de kerndoelen voor het regulier onderwijs? Wat zijn de verschillen tussen deze kerndoelen, zo vragen deze leden.

Over het moment van lancering van de kerndoelen merken deze leden het volgende op. Waarom hebben deze kerndoelen zo lang op zich laten wachten? Heeft dat ook te maken met de specifieke kenmerken van het speciaal onderwijs? Het speciaal onderwijs kenmerkt zich, ook binnen de clusters, door de grote verscheidenheid aan leerlingen. Is voor al deze leerlingen met verschillende beperkingen wel maatwerk te leveren met dit soort algemene kerndoelen? Zo ja, hoe dan?

Daarbij willen deze leden weten of de kerndoelen bepalend worden voor het oordeel van de onderwijsinspectie. Zo ja, worden ze dan ook gebruikt als vergelijkingsmiddel tussen scholen? Zo ja, wordt dit openbaar gemaakt? Heeft de onderwijsinspectie de capaciteit en de expertise om de uitvoering van deze kerndoelen te beoordelen?

De leden wijzen erop dat de Onderwijsraad adviseert de leergebied-overstijgende kerndoelen ook resultaatgericht op te vatten. Wat is hierover de mening van de bewindspersonen? Is dit wel te veralgemeniseren met de grote verschillen in beperking die leerlingen in het speciaal onderwijs kenmerken? Zo ja, hoe, zo vragen deze leden.

Ten slotte wijzen deze leden erop dat veel scholen voor speciaal onderwijs momenteel worden geconfronteerd met de gevolgen van de afschaffing van de AWBZ-gelden per 1 januari 2009. Wat gaan de bewindspersonen daaraan doen? Worden scholen gecompenseerd? Welke gevolgen zal dit hebben voor de uitvoering van de kerndoelen?

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het voorhang besluit van 18 mei 2009 houdende vaststelling van kerndoelen voor het speciaal onderwijs. Het is een goede zaak dat met deze kerndoelen wordt vastgelegd wat leerlingen in het speciaal onderwijs aan het einde van het onderwijsproces moeten kennen en kunnen. De leden

achten het van groot belang dat de kerndoelen niet alleen aandacht besteden aan welzijn en persoonlijke ontwikkeling van de leerling, maar ook aan kennis en kunde die het voor leerlingen met een beperking uiteindelijk mogelijk maakt een plaats op de arbeidsmarkt te verwerven. Hierbij moet, wat deze leden betreft, zo veel mogelijk maatwerk bestaan voor leerlingen, waarbij wordt uitgegaan van wat een leerling kan.

De leden hebben vanuit deze gedachte aanleiding gezien tot het stellen van enkele nadere vragen.

De leden vragen waarom het in artikel 11 van de WEC nog steeds geen wettelijke taak/doelstelling van het speciaal onderwijs is om op te leiden tot de arbeidsmarkt.

Zijn de bewindspersonen het met deze leden eens dat een leerling in het speciaal onderwijs die sterk is in praktische vakken, maar zwak in theoretische, door dat laatste niet belemmerd zou moeten worden een diploma te halen c.q. door te stromen naar vervolgonderwijs, omdat het er uiteindelijk om gaat dat de leerling op een zo passend mogelijke manier kan participeren in de samenleving? Hoe zien de bewindspersonen de rol van kerndoelen in dit opzicht? In de kerndoelen zit bijvoorbeeld kennis van aardrijkskunde, Nederlandse taal, rekenen en wiskunde. Betekent dit dat een leerling die niet aan deze kerndoelen kan voldoen, maar wel sterk technisch is aangelegd, de school niet succesvol zal kunnen afronden? Zo ja, acht de regering dit wenselijk? Zo neen, wat is de balans tussen kerndoelen enerzijds en de zogenaamde vrijheidsgraad van de school anderzijds, zo vragen deze leden.

Omgaan met de media is specifiek in de kerndoelen opgenomen. Doelen de bewindspersonen hier op zaken als mediawijsheid die ook in het reguliere onderwijs worden aangeboden?

Wanneer zullen de bewindspersonen een adequaat leerlingvolgsysteem en bijbehorende toetsen invoeren, waardoor kan worden gecontroleerd of de kerndoelen ook daadwerkelijk behaald worden? Hoe staan de bewindspersonen tegenover de mogelijkheid van een begintoeets, zodat op een passende wijze een lesprogramma voor leerlingen in het speciaal onderwijs kan worden ontwikkeld en vorderingen kunnen worden bijgehouden, zo vragen de leden.

De leden van de GroenLinks-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het besluit kerndoelen WEC. De leden verwachten dat de kerndoelen kunnen bijdragen aan het verbeteren van de kwaliteit van het speciaal onderwijs. Die verbeteringsslag is hard nodig. In 2007 stond 50% van de scholen voor speciaal basisonderwijs en 60% van scholen in voortgezet speciaal onderwijs onder speciaal toezicht.

De leden vinden het dan ook jammer dat de aanbeveling van de Onderwijsraad om ook voor het voortgezet speciaal onderwijs eisen te stellen met betrekking tot de onderwijsinhoud op de lange baan wordt geschoven. Graag horen deze leden wanneer dit wel geregeld is.

De leden waarderen het dat er een kerndoel is dat stelt dat leerlingen leren met gevoel voor zelfvertrouwen en zelfwaardering omgaan met de eigen mogelijkheden en grenzen en leren uiting geven aan eigen wensen, gevoelens en opvattingen. De leden vragen of het niet goed zou zijn om seksuele vorming daarbij expliciet te noemen. Jongeren met een beperking zijn extra kwetsbaar voor seksueel misbruik en loverboys. En uit onderzoek blijkt dat deze jongeren moeite hebben om fictie en realiteit uit elkaar te houden. Dat maakt het extra belangrijk om juist bij deze jongeren aandacht te besteden aan hoe om te gaan met mediabeelden, grenzen en weerbaarheid.

De leden willen graag meer informatie over het implementatietraject van de kerndoelen. Hoe gaan de bewindspersonen er voor zorgen dat de kerndoelen hun weg vinden naar alle scholen? En hoe gaan de bewindspersonen volgen dat scholen aan de kerndoelen op een goede manier invulling geven?

Tot slot vragen de leden wat de gevolgen zijn van het beperken van het AWBZ-pakket voor leerlingen in het speciaal onderwijs. Is het waar dat het dat door het wegvallen van activerende en ondersteunende begeleiding een groep leerlingen in de problemen komt? Vanwege de benodigde zorg horen zij op een cluster 4 school thuis, maar hun niveau is dat van een cluster 3 school. En wat gaan de bewindspersonen doen om dit probleem aan te pakken? Het kabinet heeft immers gegarandeerd dat er door de bezuinigingen op de AWBZ geen kinderen tussen het wal en het schip zullen vallen.

II Reactie van de staatssecretaris

Inleiding

Graag wil ik de leden van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap danken voor de opmerkingen en vragen die zij bij het besluit van 18 mei 2009, houdende vaststelling van kerndoelen voor het speciaal onderwijs hebben gemaakt. Met belangstelling hebben wij het verslag gelezen. Deze reactie heeft de volgorde van het verslag.

Antwoord van de staatssecretaris

De leden van de CDA-fractie verwachten dat de invoering van de kerndoelen in het speciaal onderwijs een positief effect zal hebben op zowel de kwaliteit van het onderwijs als de doorstroom naar het regulier (voortgezet) onderwijs. De leden van deze fractie geven aan dat het nog onduidelijk blijft welke kerndoelen er nu gelden voor leerlingen die met een leerlinggebonden financiering (lgf) in het reguliere onderwijs zitten. Zij geven aan dat de hier genoemde doelen als vervangende doelen in het regulier onderwijs, conform artikel 8, zesde lid, van de WPO, kunnen gelden. In reactie op de vraag onder welke omstandigheden dit wel en onder welke omstandigheden dit niet geldt en welke ruimte scholen daarbij gelaten wordt, kan ik het volgende zeggen. Voor leerlingen in het reguliere onderwijs zijn inderdaad in principe de kerndoelen basisonderwijs van toepassing. Voor die leerlingen met een lgf voor wie dat cognitief of anderszins niet mogelijk is kunnen inderdaad als vervangende doelen, de kerndoelen so als na te streven doelen gebruikt worden. Dit dient in overeenstemming met de ouders te gebeuren. In antwoord op de vraag van de leden van de CDA-fractie of het streven is zoveel mogelijk tot afstemming te komen met de kerndoelen voor het reguliere en speciale onderwijs, kan ik bevestigend antwoorden. Bij de ontwikkeling van kerndoelen voor het speciaal onderwijs zijn steeds de kerndoelen basisonderwijs als uitgangspunt genomen.

Ten aanzien van de opmerking dat er voor de leerlingen in cluster 2 een specifiek kerndoel is opgenomen voor «organisaties en personen die belangrijk zijn voor de dovengemeenschap en het culturele erfgoed van doven...» en de vraag waarom dit niet geldt voor leerlingen in andere clusters, merk ik op dat dit kerndoel expliciet op verzoek van de dovengemeenschap is toegevoegd. Natuurlijk is er in het onderwijs ten aanzien van de verschillende handicaps aandacht voor organisaties en personen die belangrijk zijn voor de leerling en zijn/haar beperking. Er is in de andere clusters echter veel minder sprake van een gemeenschappelijk cultuur, zoals wel geldt voor de dovengemeenschap en er is daardoor minder behoefte aan specifieke kerndoelen.

De leden van de CDA-fractie geven aan dat een algemeen punt van zorg de aansluiting tussen de verschillende leersituaties is en zien het ontbreken van kerndoelen voor het voortgezet speciaal onderwijs als kwalijke zaak. Ten aanzien van de opmerking van deze leden over het verschil tussen het nader uitwerken van doelen in het kader van Passend onderwijs en het formuleren van kerndoelen voor voortgezet speciaal

onderwijs, waarbij afstemming tussen kerndoelen po en vo voor een betere aansluiting zouden kunnen zorgen, het volgende. Ik erken het verschil en onderschat de waarde van kerndoelen voor het voortgezet speciaal onderwijs zeker niet. Daarom zullen voor de verschillende stromen en niveaus, rekening houdend met de grote heterogeniteit van de doelgroepen in het voortgezet speciaal onderwijs, kerndoelen worden ontwikkeld en vastgesteld. De SLO is gevraagd hiervoor een voorstel in te dienen.

De leden van de CDA-fractie wijzen op de passage in de Nota van Toelichting, dat de scholen voor zml hebben aangegeven behoefte te hebben aan de vertaling van de kerndoelen naar de lespraktijk en dat daarom aan de SLO en andere landelijke onderwijsondersteunende instellingen gevraagd is onderwijsmethoden, leerlijnen en toetsen te ontwikkelen. De leden van deze fractie vragen zich af of er bij andere vormen van speciaal onderwijs geen behoefte is aan een dergelijke ondersteuning, of scholen de mogelijkheid hebben zelf met alternatieve manieren te komen om de kerndoelen in te voeren en hoe die gewaardeerd worden. Tevens vragen deze leden zich af hoe andere scholen van die opgedane ervaringen kennis kunnen nemen. Ik benadruk dat niet wordt voorgeschreven hoe scholen de kerndoelen dienen in te voeren. Voor het zml waren er nog weinig leermiddelen en instrumenten beschikbaar, voor het overig so was al in een eerder stadium specifiek materiaal ontwikkeld. Het staat scholen vrij al dan niet gebruik te maken van de ondersteuning, leermiddelen en instrumenten, zoals bijvoorbeeld leerlijnen en leermiddelen, die zijn ontwikkeld voor het hele speciaal onderwijs. De manier waarop scholen de kerndoelen invoeren (het «hoe») kan van school tot school verschillen, het resultaat veel minder. Uiteindelijk zullen alle scholen, naar het oordeel van de inspectie, een voor de kerndoelen dekkend onderwijsaanbod moeten hebben.

In de communicatie zal ook aandacht zijn voor «good practices». Ik ben het eens met de constatering van de leden van de CDA-fractie, dat alles valt of staat met de concretisering van de kerndoelen en de communicatie over de kerndoelen naar de scholen. Daarom zijn al enige tijd geleden voor alle clusters leerlijnen (uitwerkingen van kerndoelen) ontwikkeld. Dit traject wordt, op verzoek van OCW, gecoördineerd door de Wecraad. Op dit moment doen meer dan 100 scholen mee aan de invoering hiervan. Het streven is dat in 2011 75% van de scholen deze leerlijnen geïmplementeerd heeft. Ook bij de ontwikkeling van leermiddelen voor het speciaal onderwijs is en wordt rekening gehouden met de kerndoelen so. Over de invoering van de kerndoelen en de beschikbaarheid van ondersteuning en hulpmiddelen wordt door de Wecraad naar de achterban via nieuwsbrieven en andere kanalen gecommuniceerd. Daarnaast zullen de kerndoelen met een toelichting aan alle scholen verzonden worden. Daaropvolgend zullen regelmatig communicatieactiviteiten plaatsvinden om het invoeringsproces te ondersteunen.

Het bedrag dat voor de communicatie sec beschikbaar is, is gebaseerd op de destijds voor de invoering van de nieuwe kerndoelen basisonderwijs beschikbare middelen. Voor 2009 is eveneens € 50 000 beschikbaar. Voor 2010 zullen gebaseerd op de ervaringen in het najaar van 2009 voldoende middelen gereserveerd worden.

De leden van de SP-fractie willen weten welke rol de scholen hebben vervuld bij de totstandkoming van de kerndoelen en onderstrepen dat die kerndoelen realistisch en uitvoerbaar moeten zijn. In antwoord daarop merk ik op dat in alle fasen van de ontwikkeling van de kerndoelen speciaal onderwijs, scholen betrokken zijn geweest. Een zo breed mogelijke samenstelling is daarbij uitgangspunt geweest. Zo waren bij de ontwikkeling vanuit de cluster 1 en 2 bijvoorbeeld vertegenwoordigers van alle instellingen betrokken. Voor de clusters 3 en 4 was dit gelet op de omvang niet mogelijk, maar waren wel alle schoolsoorten vertegenwoor-

digd. Het veld waarmee gesproken is bestond uit leerkrachten, intern begeleiders, orthopedagogen en directeuren van de scholen voor speciaal onderwijs.

De vraag van de leden van de SP-fractie wat de kritische op- en aanmerkingen van de geraadpleegde organisaties waren, wil ik beantwoorden met de constatering dat de reacties overwegend positief waren. Het gaat te ver om alle inhoudelijke op- en aanmerkingen hier op te nemen, maar de leden van de SP-fractie kunnen er van uitgaan dat alle opmerkingen serieus zijn genomen en waar mogelijk verwerkt.

In reactie op de vraag van de leden van de SP-fractie of er voldoende ruimte en tijd is om de kerndoelen te implementeren, of scholen erop voorbereid zijn en in staat zijn om met de kerndoelen te gaan werken, merk ik op dat op veel scholen al vrijwillig met de kerndoelen gewerkt wordt. Scholen staan positief tegenover de invoering ervan en hebben vaak al een onderwijsaanbod dat hierop is afgestemd. Voor alle schoolsoorten zijn en worden passende leermiddelen ontwikkeld voor de belangrijkste vakken en zijn leerlijnen ter invulling van de kerndoelen beschikbaar. Met de inspectie wordt afgesproken wanneer scholen op de indicator «het onderwijsaanbod is dekkend voor de kerndoelen» beoordeeld worden.

In antwoord op de vraag van de leden van de SP-fractie wat er in de onderwijspraktijk op scholen verandert en of er veranderingen in het onderwijskundig proces te verwachten zijn, stel ik, dat de ontwikkeling van de kerndoelen als zodanig al een bijdrage heeft geleverd aan een omslag in de onderwijspraktijk. Niet langer staan opvang en zorg op de scholen voor speciaal onderwijs voorop, maar het onderwijs als zodanig. Het idee dat scholen alles uit de leerlingen moeten halen wat er inzit, is op de meest scholen geaccepteerd gedachtegoed. Kerndoelen helpen scholen bij het planmatig en doelgericht inrichten van hun onderwijs-(proces) en dragen zo bij aan het verbeteren van de leerresultaten van leerlingen.

De leden van de SP-fractie vragen naar de consequenties voor de zeer laag functionerende kinderen en vragen of de kerndoelen toereikend zijn voor deze doelgroep. Mijn uitgangspunt is dat de kerndoelen zml/mg ook richtinggevend zijn voor deze groep. Dat heeft echter niet als consequentie dat deze leerlingen deze doelen ook daadwerkelijk aan het eind van groep 8 gerealiseerd moeten hebben. De kerndoelen als zodanig zijn voor deze doelgroep niet toereikend. Zij maken in hun ontwikkeling vaak heel kleine stapjes. Speciaal voor deze doelgroep zijn en worden materialen ontwikkeld ter invulling van de kerndoelen. Zo wordt door het CED bijvoorbeeld in samenwerking met cluster 3 het Planciusproject uitgevoerd. Een project waarin ook leerlijnen voor deze groep leerlingen worden ontwikkeld. Zo heeft de Emiliusschool een aanpak voor de sensorische ontwikkeling ontwikkeld en is enige jaren geleden door de universiteit Groningen in samenwerking met andere de «Vijfwijzer» ontwikkeld om het onderwijs aan deze groep vorm te geven.

De leden van de SP-fractie vragen of er door de invoering van de kerndoelen nieuwe onderdelen aan het curriculum worden toegevoegd, wat daarvan de achtergrond is, hoe de kerndoelen zich met de kerndoelen basisonderwijs verhouden en welke verschillen er zijn.

In antwoord op deze vragen merk ik op dat de verschillen tussen de kerndoelen voor het zml/mg en het basisonderwijs groter zijn, dan die tussen het basisonderwijs en het overige speciaal onderwijs. Dat hangt samen met onder meer de verschillen in cognitie. Zo is het kerndoel «De leerlingen leren informatie te verwerven uit gesproken taal. Ze leren tevens die informatie, mondeling of schriftelijk, gestructureerd weer te geven.» in zowel de kerndoelen basisonderwijs als de kerndoelen voor het speciaal onderwijs opgenomen. Voor de groep zml/mg geldt een heel ander doel, namelijk: «De leerlingen leren gesproken taal begrijpen en gebruiken». De kerndoelen WEC sluiten aan bij de in de WEC opgenomen onderwijs-

inhoud. Voor het speciaal onderwijs zijn daaraan toegevoegd kerndoelen voor het vak Engels. Dat is volgens de huidige wetgeving niet verplicht, maar in deze tijd van internationalisering en gelet op de doorstroommogelijkheden naar regulier (voortgezet) onderwijs een gewenste, maar niet verplichte, toevoeging aan het curriculum. Een groot verschil met de kerndoelen voor het basisonderwijs is het feit dat in de kerndoelen WEC leerstofoverstijgende doelen zijn opgenomen. Het «leren leren» is immers voorwaardelijk voor het leren van bijvoorbeeld Nederlandse taal en rekenen. Kinderen hebben hier in het speciaal onderwijs meer ondersteuning bij nodig, reden waarom hier in dit type onderwijs specifieke aandacht voor is en hiervoor doelen zijn ontwikkeld. Het bereiken van een doel als «De leerlingen leren hun dagelijkse activiteiten en behoeften zoveel mogelijk zelfstandig te realiseren» maakt in het speciaal onderwijs deel uit van het onderwijs en is uitdrukkelijk een na te streven doel van dit type onderwijs. Verder zijn de kerndoelen voor de zaakvakken voor het speciaal onderwijs wat gedetailleerder en zijn er in de kerndoelen basisonderwijs geen handicapspecifieke doelen zoals Nederlandse Gebarentaal en mobiliteit (stoklopen) opgenomen.

De leden van de SP-fractie vragen zich af waarom deze kerndoelen zolang op zich hebben laten wachten en of dit samenhangt met de specifieke kenmerken van het speciaal onderwijs, dat een grote verscheidenheid aan leerlingen kent. Ook vragen deze leden zich af of het met deze kerndoelen wel mogelijk is om maatwerk te leveren aan al die verschillende leerlingen en hoe. Ik erken dat het enige tijd heeft geduurd voordat de kerndoelen WEC zijn waar ze nu zijn. Dat hangt inderdaad deels samen met de heterogeniteit van de doelgroep. In dat verband was het belangrijk om heel zorgvuldig en in nauwe samenspraak met het betrokken onderwijsveld doelen te ontwikkelen. Daarbij werd ook een stevig draagvlak in het onderwijsveld erg belangrijk geacht en daarom is uitgebreid de tijd genomen voor raadplegingen en consultaties. Daarnaast was de aansluiting met de kerndoelen basisonderwijs en ontwikkelingen op terrein van «burgerschap» en recent de canon belangrijk en dat resulteerde ook in openthoud vanwege het opnieuw consulteren van het onderwijsveld. Deze kerndoelen bieden een eerste handvat voor het bieden van maatwerk. Veel specifiek kan dit met behulp van de eerder genoemde leerlijnen en tussendoelen.

De leden van de SP-fractie willen weten of de kerndoelen bepalend worden voor het oordeel van de inspectie en of ze dan ook gebruikt worden als vergelijkingsmiddel tussen scholen.

In antwoord hierop kan ik aangeven, dat scholen een onderwijsaanbod zullen moeten hebben, dat dekkend is voor de kerndoelen. Dat is een van de vele indicatoren, waar de inspectie naar zal kijken. In het onderwijsverslag wordt naar de resultaten van de bezochte scholen verwezen, ook ten aanzien van dit punt. Hier worden geen individuele scores van scholen genoemd. De individuele beoordelingen van scholen zijn wel openbaar, via de website van de inspectie, en daarmee hebben bijvoorbeeld ouders de mogelijkheid scholen met elkaar te vergelijken. De onderwijsinspectie is steeds betrokken geweest bij dit traject en is goed in staat dit onderdeel van het toezichtskader uit te voeren. Er zijn in het kader van de verplichte uitvoeringstoets door de inspectie geen problemen of belemmeringen gemeld.

De leden van de SP-fractie wijzen er op dat de Onderwijsraad adviseert de leerstofoverstijgende kerndoelen ook resultaatgericht op te pakken en vragen zich af of dit wel mogelijk is gelet op de grote verschillen in beperking die de leerlingen hebben. Ik ben het eens met de signalering van de Onderwijsraad in haar advies, dat de leerstofgebiedoverstijgende kerndoelen zowel een leervoorwaardelijke als resultaatgerichte component hebben. Dat betekent ook dat scholen een inspanningsverplichting hebben om het gewenste resultaat te bereiken. Bij de leerstofoverstijgende doelen is rekening gehouden met de verschillende handicaps. Zo

geldt het kerndoel 6 «De leerlingen leren zich in de ruimte (binnen en buiten) oriënteren en verplaatsen» specifiek voor leerlingen in cluster 1 en 3 en is kerndoel 1 «De leerlingen leren hun zintuiglijke en motorische mogelijkheden optimaliseren en geïntegreerd gebruiken en leren omgaan met hun beperkingen, hulpmiddelen en met de hulp van anderen» naast deze 2 clusters ook vooral op leerlingen in cluster 2 gericht. Ook zal niet voor alle leerlingen sociaal gedrag een probleem zijn. Scholen kiezen die doelen die passen bij hun populatie in het algemeen en de individuele leerling in het bijzonder. Over het bereiken van die doelstellingen leggen zij verantwoording af aan in eerste instantie de ouders. De inspectie ziet er op toe dat ook in deze zin het onderwijsaanbod dekkend is. De leden van de SP-fractie wijzen op de afschaffing van de AWBZ-middelen per 1 januari en de gevolgen die dit heeft voor speciale scholen. Op de vraag wat wij hieraan doen, of scholen worden gecompenseerd en welke gevolgen dit heeft voor de uitvoering van de kerndoelen kan ik het volgende antwoorden. In het onderwijs was het mogelijk AWBZ-zorg in te zetten in de vorm van verpleging, persoonlijke verzorging en ondersteunende begeleiding. Met de pakketmaatregelen AWBZ 2009 die zijn opgenomen in de beleidsregels indicatiestelling AWBZ en per 1 januari 2009 door VWS zijn vastgesteld, zijn de mogelijkheden van AWBZ-zorg in het onderwijs niet afgeschaft. Voor het onderwijs houden de pakketmaatregelen het volgende in: de mogelijkheden om bepaalde activiteiten die gerekend worden tot persoonlijke verzorging in de school, mee te nemen in een aanspraak op Persoonlijke Verzorging worden verruimd en de aanspraak op AWBZ-begeleiding is nader gedefinieerd en gemaximeerd. Voor het onderwijs betekent dit dat alleen kinderen met matige tot zware beperkingen toegang houden tot de AWBZ-begeleiding en dat op school alleen AWBZ-begeleiding gericht op toezicht mag worden ingezet. Het was niet de bedoeling met de maatregelen de toegang tot het onderwijs voor leerlingen met ernstige beperkingen te bemoeilijken. Omdat onderzoeken uitwezen dat dit wel het geval zal zijn, worden er per 1 juli 2009 een aantal wijzingen doorgevoerd. De omvang van de AWBZ-begeleiding gericht op toezicht wordt per 1 juli verhoogd van 3,9 uur per week (klasse 2) tot 6,9 uur (klasse 3). De totale omvang van de functie AWBZ-begeleiding (zonder verblijf) wordt verhoogd van 19,9 uur per week (klasse 7) naar 24,9 uur (klasse 8). Ter compensatie van het effect dat kinderen met lichtere problematiek niet meer in aanmerking komen voor AWBZ-begeleiding, krijgt het ministerie van OCW vanaf 2010 structureel € 10 miljoen. In overleg met het onderwijsveld en de ouderorganisaties wordt bezien hoe deze middelen kunnen worden ingezet voor die leerlingen die dat ook echt nodig hebben. Ik verwacht door dit pakket aan maatregelen dat er geen gevolgen zijn voor de invoering van de kerndoelen.

De leden van de VVD-fractie achten het van groot belang dat de kerndoelen niet alleen aandacht besteden aan welzijn en persoonlijke ontwikkeling van de leerling, maar ook aan kennis en kunde die het voor leerlingen mogelijk maakt een plaats op de arbeidsmarkt te verwerven. Als reactie op de vraag van de leden van de VVD-fractie waarom het in artikel 11 nog steeds geen wettelijke taak/doelstelling van het speciaal onderwijs is om op te leiden voor de arbeidsmarkt, kan ik aangeven dat een wetswijziging op dit terrein in voorbereiding is. U bent daarover bij brief van 5 juni jl., kenmerk 31 497, nr. 11, geïnformeerd. Het voornemen is om voor het vso drie uitstroomprofielen te definiëren, die aansluiten bij de verschillende capaciteiten van leerlingen. Een arbeidsmarktgericht uitstroomprofiel maakt daar deel van uit. Ik ben het eens met de opmerking van de leden van de VVD-fractie dat een leerling die sterk is in praktische vakken, maar minder goed in theoretische, niet belemmerd moet worden om door te stromen naar vervolgonderwijs en arbeidsmarkt. Doelstelling van het onderwijs is immers een voorbereiding op een zo zinvol mogelijke partici-

patie in de maatschappij. Waar mogelijk worden ook deze kinderen opgeleid naar een diploma, in de eerder genoemde brief en wetgevingsnotitie vindt u hierover meer informatie.

De leden van de VVD-fractie vragen zich af hoe de bewindslieden de rol van de kerndoelen hierin zien. In de kerndoelen zit bijvoorbeeld aardrijkskunde, Nederlandse taal rekenen en wiskunde. De leden van deze fractie vragen zich af of dat betekent dat een leerling die niet aan de kerndoelen kan voldoen, maar wel sterk technisch is aangelegd, de school niet succesvol kan afsluiten. In dit verband kan ik de leden van de VVD-fractie gerust stellen. Het is inderdaad zo dat de kerndoelen voor het speciaal onderwijs, net als de kerndoelen voor het basisonderwijs, voor een groot deel algemeen vormend van aard zijn. Dat past ook bij die leeftijdsgroep. Kerndoelen zijn echter geen niveaus, waarop leerlingen beoordeeld worden. De kennis en vaardigheden die een leerling aan het eind van zijn basisschoolperiode of aan het eind van het speciaal onderwijs heeft, zeggen wel iets over de mogelijke vervolgopleiding. De ene leerling met een meer technische insteek zal naar praktijkonderwijs of vso arbeidsmarktgerichte stroom doorstromen, de andere leerling met een grote theoretische kennis naar regulier of speciaal voortgezet onderwijs. Mijn uitgangspunt is uitdrukkelijk, dat voor ieder kind een passende vervolgopleiding beschikbaar is; de kerndoelen vormen hiervoor geen belemmering. Scholen kunnen net als de reguliere basisscholen nu, beargumenteerd, vervangende doelen stellen.

Op de vraag van de leden van de VVD-fractie of met het kerndoel omgaan met de media, zaken als mediawijsheid wordt bedoeld, kan ik antwoorden, dat dit doel toch wat praktischer is en dat hieronder meer het omgaan met televisie, computer en dergelijke apparatuur wordt bedoeld. Ten aanzien van de vraag naar een leerlingvolgsysteem merk ik op, dat op dit moment door Cito een leerlingvolgsysteem inclusief toetsen voor alle groepen, dus inclusief zml/mg, in het speciaal onderwijs wordt ontwikkeld. De eerste delen zijn gereed en beschikbaar, het totale leerlingvolgsysteem zal in 2011 gereed zijn.

Over de wenselijkheid van een begintoets verwijs ik naar de eerder genoemde brief en wetgevingsnotitie. Daarin is onder meer opgenomen dat scholen van alle leerlingen een ontwikkelingsperspectief moeten vaststellen. Toetsing maakt daar deel van uit, maar hoeft niet direct bij de start van het onderwijs plaats te vinden. Op basis van dat ontwikkelingsperspectief wordt vastgesteld welke leerroute voor de leerling de meeste kansen biedt. De ontwikkeling wordt vervolgens middels een leerlingvolgsysteem bijgehouden, het perspectief wordt, indien daar aanleiding toe is, bijgesteld.

Op de opmerking van de leden van de GroenLinks-fractie dat het jammer is, dat de aanbeveling van de Onderwijsraad om ook voor het voortgezet onderwijs eisen te stellen met betrekking tot de onderwijshoud op de lange baan wordt geschoven, kan ik aangeven dat dit niet gebeurt. In de eerder genoemde brief van 5 juni wordt u geïnformeerd over de voornemens om de WEC te wijzigen. Het invoeren van kerndoelen en referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen/wiskunde maakt hier expliciet deel van uit. Het streven is deze wetgeving 1 augustus 2011 van kracht te laten worden. De SLO heeft al opdracht gekregen een voorstel voor de ontwikkeling van kerndoelen voor het voortgezet speciaal onderwijs te doen. Ik erken dat seksuele vorming een belangrijk onderdeel is van het omgaan met de eigen mogelijkheden en het uiten van gevoelens en ik ben het eens met de leden van de GroenLinks-fractie dat deze groep extra kwetsbaar is. Omdat de kerndoelen algemeen van aard zijn, past een heel specifiek onderwerp hier minder in. In de uitwerking van de kerndoelen wordt hier echter wel op ingegaan.

Graag zouden de leden van de GroenLinks-fractie willen weten hoe de bewindslieden er voor gaan zorgen dat de kerndoelen hun weg naar de scholen vinden.

In dit verband merk ik op, dat veel scholen al met de kerndoelen werken en dat instrumenten als leerlijnen en tussendoelen al beschikbaar en deels geïmplementeerd zijn. Scholen zullen door OCW geïnformeerd worden over de kerndoelen en de beschikbare ondersteuning. Daarnaast zullen scholen via de website en nieuwsbrieven van de Wecraad en de website van de SLO informatie kunnen vinden. De onderwijsinspectie tenslotte zal er op toe zien dat het onderwijsaanbod op de kerndoelen wordt afgestemd.

Tot slot vragen de leden van de GroenLinks-fractie wat de gevolgen zijn van het beperken van het AWBZ-pakket voor leerlingen in het speciaal onderwijs en willen zij een antwoord op de vraag of het waar is dat door het wegvallen van activerende en ondersteunende begeleiding een groep leerlingen in de problemen komt? Zoals ik antwoord op de vragen van de leden van de SP-fractie in dit verband al heb aangegeven was het niet de bedoeling van de pakketmaatregelen AWBZ dat de toegang tot het onderwijs in het gedrang zou komen van de leerlingen met ernstige problematiek. Nu dit toch het geval bleek te zijn heb ik direct actie ondernomen. Als gevolg daarvan wordt per 1 juli 2009 de maximering van AWBZ-begeleiding met één klasse verhoogd. Daarnaast krijgt het ministerie van OCW vanaf 2010 € 10 miljoen structureel aan middelen ter compensatie van de effecten op het onderwijs omdat kinderen met lichtere problematiek niet meer in aanmerking komen voor AWBZ-begeleiding. Met de pakketmaatregelen 2009 behouden leerlingen met matige tot ernstige problematiek hun recht op AWBZ-begeleiding. Dit geldt zowel voor de leerlingen in cluster 1, 2, 3 of 4. Ik verwacht daarmee de effecten van de eerdere maatregelen te kunnen beperken en het uitgangspunt, dat er geen kinderen tussen de wal en het schip zullen vallen, te borgen.